ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ប្រវត្តិវិទ្យា

(សម័យអាណាព្យាបាលបារាំង-ព្រះរាជាណាចក្រទី២)

សេចក្តីសង្ខេបមេរៀនប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ
សម្រាប់ជំនួយស្មារតីដល់សិស្សថ្នាក់ទី១២
២០១៧

facebook.com/moeys.gov.kh www.moeys.gov.kh YouTube youtube.com/moeyscambodia

ឯកសារសង្ខេបនេះរៀបរៀងដោយ៖ ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យស៊ន សំណាង, លោក មាស ភិរុណ, លោកស្រីបណ្ឌិត យួន វិច្ឆិកា និងលោកបណ្ឌិត ឌី ខាំបូលី

ត្រួតពិនិត្យ និងកែលម្អដោយ៖ ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ ហង់ ជួន ណារ៉ុន,
ឯកឧត្តមបណ្ឌិត ណាត ប៊ុនរឿន, លោកជំទាវ ទន់ សាអ៊ឹម, ថ្នាក់ដឹកនាំក្រសួងអប់រំ យុវជន និង កីឡា និងសមាជិកអនុគណៈកម្មការមុខវិជ្ជាប្រវត្តិវិទ្យានៃក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡាដែលមាន សមាសភាពដូចតទៅ៖ ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ ហង់ ជួន ណារ៉ុន, ឯកឧត្តមបណ្ឌិតសភាចារ្យ ស៊ន សំណាង, លោកស្រីបណ្ឌិត យួន វិច្ឆិកា, លោកបណ្ឌិត វង់ សុធារ៉ា, លោកបណ្ឌិត ឌី ខាំបូលី, លោក សំបូរ មាណ្ណារ៉ា, លោក មួង សុផាត, លោក មាស ភិរុណ, លោក ចេង ហុង, លោក ស៊ីវ ធួន, លោកបណ្ឌិត តឹក ម៉េង, លោក អ៊ីវ សៅសុខា, លោក ណុប សុខា, លោក ប៉ូ សុខា, លោកស្រី សុន វណ្ណា, កញ្ញា ហ៊ សុីរី, លោក ឈឹម ឌីណា, លោកស្រី ជា កល្យាណ, លោក ទី សុផល និង លោក លី រមនី

វាយអត្ថបទដោយ៖ និស្សិតដេប៉ាតឺម៉ង់ប្រវត្តិវិទ្យា នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ
កញ្ញា ស៊ាម រីណា, កញ្ញា វន វន្នី, កញ្ញា អូម បូផាន់ណា, កញ្ញា សុខ គឹមសី, កញ្ញា សួន សុវណ្ណ, លោក សុង ភក្ត្រា, លោក កែវ សីហា, លោក មៀវ សារ៉េត, លោក គៀវ ម៉េងគ័ង, លោក រឿន វណ្ណដេត និងលោក សេង សុវណ្ណរិទ្ធិ

រៀបចំទំព័រដោយ៖ លោកស្រីបណ្ឌិត យួន វិច្ឆិកា

ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៧

រក្សាសិទ្ធិគ្រប់យ៉ាងដោយអនុគណៈកម្មការមុខវិជ្ជាប្រវត្តិវិទ្យា នៃក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា

facebook.com/moeys.gov.kh www.moeys.gov.kh YouTube youtube.com/moeyscambodia

អារម្ភកថា

ប្រវត្តិសាស្ត្រគឺជាផ្នែកមួយនៃអត្តសញ្ញាណ និងមោទនភាពនៃប្រជាជាតិមួយ ដែលប្រជាជននៃប្រជាជាតិនោះមានកាតព្វកិច្ចសិក្សា ស្វែងយល់ វិភាគ វាយតម្លៃ និងទាញយកបទពិសោធន៍ពីប្រវត្តិសាស្ត្រនៃប្រទេសរបស់ខ្លួន ទោះបីជាប្រវត្តិសាស្ត្រមួយចំនួនមានលក្ខណៈរន្ធត់ និងប្រកបដោយភាពអាម៉ាស់ ដូចជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យក៏ដោយ។ ការទទួលស្គាល់ការពិតនៃប្រវត្តិសាស្ត្រ ការចងចាំ និងការចង់ដឹងចង់ឮពីប្រវត្តិសាស្ត្រគឺជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃការអភិវឌ្ឍ និងការកសាងសន្តិភាពជានិរន្តរ៍ ជាពិសេសសម្រាប់ប្រទេសដែលទើបរួចផុតពីជម្លោះដូចជាប្រទេសកម្ពុជា។ ចំណេះដឹងប្រវត្តិសាស្ត្រមានឥទ្ធិពលទៅលើឥរិយាបថផ្លូវចិត្ត និងការប្រព្រឹត្តរបស់ប្រជាជននាពេលបច្ចុប្បន្ន និងទៅថ្ងៃអនាគត។ កង្វះខាតចំណេះដឹងផ្នែកប្រវត្តិសាស្ត្រ ការយល់ខុស និងការបកស្រាយដោយគ្មានមូលដ្ឋានវិទ្យាសាស្ត្រត្រឹមត្រូវទាក់ទងនឹងប្រវត្តិសាស្ត្រអាចបង្កជាជម្លោះនៅក្នុងប្រទេសមួយទាំងក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន និងអនាគត។

បេសកកម្មនៃការសិក្សាប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់សិស្សានុសិស្ស គឺដើម្បីយល់ដឹងឱ្យបានច្បាស់ពីខ្លួនឯង ពិចារណាអំពីផលប៉ះពាល់និងផលវិបាកនៃប្រវត្តិសាស្ត្រ និងប្រើប្រាស់ប្រវត្តិសាស្ត្រដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការចូលរួម និងការទទួលខុសត្រូវនៅក្នុងសង្គម។ ចំណេះដឹងប្រវត្តិសាស្ត្រប្រកបដោយការត្រិះរិះពិចារណា និងការទទួលខុសត្រូវ នឹងប្រែក្លាយសិស្សឱ្យទៅជាពលរដ្ឋសកម្ម ប្រកបដោយសមត្ថភាព និងមនសិការ។ អតីតកាលជាប្រទីបបំភ្លឺបច្ចុប្បន្នកាលនិងបង្ហាញផ្លូវទៅកាន់អនាគតកាល និងមានទំនាក់ទំនងរវាងគ្នា ដែលមិនអាចកាត់ផ្តាច់បាន។ បើអ្នកដឹងអតីតកាលកាន់តែច្រើន អ្នករៀបចំអនាគតកាលបានកាន់តែល្អ។ ប្រជាជាតិមួយដែលគ្មានចំណេះដឹងអំពីអតីតកាល គឺគ្មានអត្ត-សញ្ញាណ និងវង្វេងក្នុងសមុទ្រគ្មានកោះត្រើយឡើយ។ ពលរដ្ឋដែលស្គាល់ច្បាស់អំពីអត្តសញ្ញាណជាតិរបស់ខ្លួន មានសេចក្តីស្រឡាញ់ជាតិ និងខិតខំកសាងនិងការពារជាតិ ដោយមនសិការ។

សៀវភៅប្រវត្តិវិទ្យាសម្រាប់ថ្នាក់ទី១២ ត្រូវបានបែងចែកជា៣ជំពូក និង២២មេរៀន ដែលនៅក្នុងនោះ ប្រវត្តិសាស្ត្រប្រទេសកម្ពុជាមាន៩មេរៀន ចាប់ពីសម័យអាណាព្យាបាលបារាំង រហូតដល់របបសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា និងរដ្ឋកម្ពុជា។ ដើម្បីឱ្យការសិក្សាប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរគ្របដណ្តប់មកដល់សម័យថ្មីបំផុតនោះ អនុគណៈកម្មការមុខវិជ្ជាប្រវត្តិវិទ្យានៃក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡាបានរៀបរៀងសេចក្តីសង្ខេបក្នុងសម័យព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទី២បន្ថែមទៀត។

សេចក្តីសង្ខេបនៃមេរៀនប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរសម្រាប់ថ្នាក់ទី១២នេះ គ្រាន់តែជាឯកសារជំនួយដើម្បីសម្រួលដល់សិស្សក្នុងការយល់ និងវិភាគព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់ៗ ចំណុចចម្រូងចម្រាសនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ និងជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការស្រាវជ្រាវបន្ថែមតែប៉ុណ្ណោះ។ ឯកសារនេះពុំមែនជាឯកសារពេញលេញសម្រាប់កម្មវិធីសិក្សាថ្នាក់ទី១២ទាំងមូលនោះទេ។

អនុគណៈកម្មការមុខវិជ្ជាប្រវត្តិវិទ្យានៃក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា

facebook.com/moeys.gov.kh www.moeys.gov.kh YouTube youtube.com/moeyscambodia

facebook.com/moeys.gov.kh www.moeys.gov.kh youtube.com/moeyscambodia

មាតិកា

សេចក្តីផ្តើមនៃប្រវត្តិវិទ្យា ១

ប្រវត្តិសាស្ត្រនៃប្រទេសកម្ពុជា ៣

មេរៀនទី១ ៖ ប្រទេសកម្ពុជាក្រោមអាណាព្យាបាលបារាំង(១៨៦៣-១៩៥៣) ៥

មេរៀនទី២ ៖ របបសង្គមរាស្ត្រនិយម(១៩៥៥-១៩៧០) ២៥

មេរៀនទី៣ ៖ សាធារណរដ្ឋខ្មែរ(១៩៧០-១៩៧៥) ៣៣

មេរៀនទី៤ ៖ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ(១៩៧៥-១៩៧៩) ៣៩

មេរៀនទី៥ ៖ សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា និងរដ្ឋកម្ពុជា(១៩៧៩-១៩៩៣) ៤៩

មេរៀនទី៦ ៖ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា«ទី២»(១៩៩៣-បច្ចុប្បន្ន) ៥៩

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ ៦៥

facebook.com/moeys.gov.kh www.moeys.gov.kh YouTube youtube.com/moeyscambodia

facebook.com/moeys.gov.kh www.moeys.gov.kh YouTube youtube.com/moeyscambodia

facebook.com/moeyscambodia www.moeys.gov.kh www.moeys.gov.kh YouTube youtube.com/moeyscambodia

សេចក្ដីផ្ដើមនៃប្រវត្តិវិទ្យា

I.និយមន័យ

ប្រវត្តិសាស្ត្រគឺជា៖

- កម្រងហេតុការណ៍ និងព្រឹត្តិការណ៍[1]អតីតកាលរបស់មនុស្សជាតិ
- ចំណេះដឹងអំពីអតីតកាលនៃមនុស្សជាតិ និងសង្គមមនុស្ស។

ប្រវត្តិវិទ្យាគឺជា៖

- ការសិក្សាអំពីហេតុការណ៍ ព្រឹត្តិការណ៍ បទពិសោធន៍អតីតកាលរបស់មនុស្សជាតិដោយពឹងផ្អែកលើកំណត់ត្រានិងសក្ខីកម្ម[2] សម្រាប់សហសម័យ
- មុខវិជ្ជាដែលសិក្សាអំពីអតីតកាលនៃមនុស្សជាតិ និងសង្គមមនុស្សដែលប្រវត្តិវិទូព្យាយាមកសាងឡើងវិញ និងបកស្រាយឡើងវិញដោយពឹងផ្អែកលើកំណត់ត្រាប្រវត្តិសាស្ត្រនិងសក្ខីកម្មសម្រាប់សហសម័យ។

II.សារប្រយោជន៍ និងគុណតម្លៃនៃប្រវត្តិវិទ្យា

ប្រវត្តិវិទ្យាផ្ដល់នូវសារប្រយោជន៍ និងគុណតម្លៃយ៉ាងច្រើនដូចជា៖

តម្លៃអប់រំ

- ផ្ដល់ចំណេះដឹងដល់អ្នកសិក្សាឱ្យប្រកាន់យកគំរូល្អ៖ បទពិសោធន៍អតីតកាលដែលមានភាពប្រទាក់ក្រឡាគ្នាអាចធ្វើឱ្យអ្នកអានជក់ចិត្ត និងអាចយកទៅនិទានប្រាប់ដល់មិត្តភក្តិកូនចៅជំនាន់ក្រោយ ដើម្បីប្រកាន់យកគំរូល្អ និងជៀសវាងគំរូអាក្រក់
- ផ្ដល់ចំណេះដឹងដល់អ្នកសិក្សាឱ្យមានឧត្ដមគតិជាតិនិយម ស្នេហាជាតិ និងឆន្ទៈចូលរួមការពារជាតិ មាតុភូមិ៖ ប្រវត្តិដែលគេយកមកបង្រៀន មានបំណងផ្ដល់នូវការអប់រំ និងបណ្ដុះឧត្ដមគតិដល់អ្នកស្ដាប់អំពីបញ្ហាអ្វីមួយ...។

---

* **ប្រវត្តិ**គឺជាកម្រងព្រឹត្តិការណ៍ ហេតុការណ៍ និងដំណាក់កាល ដែលកំណត់នូវការវិវត្តនៃមនុស្សមួយក្រុម តំបន់ណាមួយ ឬទីក្រុងណាមួយ។

[1]ហេតុការណ៍ គឺអ្វីដែលពិត ជាក់ស្ដែង មិនអាចប្រែកែបាន(មិនមែនជាពាក្យចចាមអារាមទេ)។

ព្រឹត្តិការណ៍ គឺជាហេតុការណ៍ដែលសំខាន់ ដូចជាព្រឹត្តិការណ៍ជាតិ ព្រឹត្តិការណ៍អន្តរជាតិជាដើម។

[2]ភស្តុតាងផ្ទាល់មាត់(Oral evidence) ពីអ្នកដែលដឹងឮព្រឹត្តិការណ៍។

- ឧទាហរណ៍ ៖ ប្រវត្តិអ្នកតាក្រហមក ឬតេជោមាសបង្ហាញពីឧត្តមគតិបម្រើជាតិ អាចារ្យ ហែម ចៀវ...គឺឧត្តមគតិជាតិនិយម និងព្រះរាជបូជនីយកិច្ចនៃព្រះបាទ នរោត្តម សីហនុ គឺឧត្តមគតិឯករាជ្យជាតិ ជាដើម។

តម្លៃជាវប្បធម៌

- ផ្តល់ចំណេះដឹងដល់អ្នកសិក្សាឱ្យស្គាល់ពីអត្តសញ្ញាណអរិយធម៌ជាតិ និងអន្តរជាតិ
- បណ្តុះស្មារតីស្នេហាបេតិកភណ្ឌជាតិ និងអន្តរជាតិ
- បណ្តុះស្មារតីទទួលខុសត្រូវចំពោះរាល់ការប្រព្រឹត្តរបស់ខ្លួន
- បង្កើនការយល់ដឹងពីអតីតកាលដើម្បីរៀបចំអនាគតកាលឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើង និងជៀសវាងកំហុសច្រំដែល។

តម្លៃជាសីលធម៌

- បណ្តុះមនោសញ្ចេតនាសាមគ្គីជាតិ-អន្តរជាតិ
- បង្កើតទំនាក់ទំនងល្អជាសកល មិនរើសអើងពូជសាសន៍
- បណ្តុះស្មារតីកតញ្ញូកតវេទី កោតសរសើរនិងយកគំរូល្អតាមបុព្វបុរសដើម្បីជានានិរន្តរភាព និងសុខដុមភាពនៃប្រជាជាតិរបស់ខ្លួន
- បណ្តុះគំនិតត្រិះរិះពីចំណុចខុសឆ្គង និងខ្វះខាតរបស់បុព្វបុរស ដើម្បីពិចារណារកផ្លូវវិជ្ជមានសម្រាប់ជាតិ និងក្លាយជាពលរដ្ឋល្អប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ

ដូច្នេះ ការសិក្សាប្រវត្តិវិទ្យាមានសារៈសំខាន់ណាស់សម្រាប់ប្រជាជាតិនីមួយៗ។

III.លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃប្រវត្តិសាស្ត្រ

ប្រវត្តិសាស្ត្រជាចំណេះដឹង និងមិនមែនជាគម្ពីរដែលមិនអាចកែប្រែបាននោះទេ។ ប្រវត្តិវិទូចងក្រងអត្ថបទប្រវត្តិសាស្ត្រតាមរយៈការវិភាគទៅលើព័ត៌មាន និងប្រភពឯកសារដែលរកឃើញ។ ដូច្នេះប្រវត្តិសាស្ត្រអាចមានការផ្លាស់ប្តូរនៅពេលដែលគេចង់បានលទ្ធផលអ្វីមួយ ឬនៅពេលគេរកឃើញនូវសំណាកឯកសារ ឬភស្តុតាងជាក់លាក់ ដែលផ្តល់ព័ត៌មានបន្ថែមផ្សេងទៀត ឬខុសពីមុន។

facebook.com/moeys.gov.kh www.moeys.gov.kh YouTube youtube.com/moeyscambodia

ប្រវត្តិសាស្ត្រនៃប្រទេសកម្ពុជា

ប្រទេសកម្ពុជាស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលបារាំងអស់រយៈពេល៩០ឆ្នាំ(១៨៦៣-១៩៥៣)។ ក្រោយសម័យអាណាព្យាបាល កម្ពុជាបានឆ្លងកាត់សម័យ និងរបបជាច្រើនដូចជា ៖

- សង្គមរាស្ត្រនិយម(ចុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា[3]«ទី១») ៖១៩៥៥-១៩៧០
- សាធារណរដ្ឋខ្មែរ ៖១៩៧០-១៩៧៥
- កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ៖១៩៧៥-១៩៧៩
- សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ៖១៩៧៩-១៩៨៩
- រដ្ឋកម្ពុជា ៖១៩៨៩-១៩៩១
- អន្តរកាល(អ៊ុនតាក់ UNTACនិងឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាជាតិ SNC) ៖១៩៩១-១៩៩៣
- ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា«ទី២» ៖១៩៩៣-បច្ចុប្បន្ន

សម្តេច នរោត្តម សីហនុបានទាមទារឯករាជ្យពីបារាំងដោយជោគជ័យនៅថ្ងៃទី៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៥៣។ បន្ទាប់មក នៅឆ្នាំ១៩៥៥ ព្រះអង្គបានបង្កើតអង្គការនយោបាយមួយមានឈ្មោះថា«សង្គមរាស្ត្រនិយម» និងបានកាន់អំណាចពីឆ្នាំ១៩៥៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧០។

នៅឆ្នាំ១៩៧០ ដោយកម្ពុជារងឥទ្ធិពលសង្គ្រាមត្រជាក់ សង្គ្រាមបានផ្ទុះឡើងនៅក្នុងប្រទេស និងបញ្ចប់នៅឆ្នាំ១៩៧៥ ហើយរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យដែលមានការសម្លាប់មនុស្សអស់ជាងពីរលាននាក់នោះបានចូលមកបន្តរហូតដល់ដើមឆ្នាំ១៩៧៩។

នៅថ្ងៃទី៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ កម្ពុជាត្រូវបានរំដោះឱ្យរួចផុតពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយផ្តើមកសាងប្រទេសឡើងវិញ ដោយបង្កើតឡើងនូវរបបសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ក៏ប៉ុន្តែសង្គ្រាមក្នុងស្រុកនៅតែបន្ត។

ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៨៧ ដើម្បីសន្តិភាព សម្តេច នរោត្តម សីហនុ និងលោក ហ៊ុន សែន បានរកឃើញមាគ៌ាបញ្ចប់សង្គ្រាមតាមកិច្ចចរចារវាងភាគីទំនាស់ និងធ្វើការបង្រួបបង្រួមជាតិខ្មែរឡើងវិញ។ កិច្ចព្រមព្រៀងក្រុងប៉ារីសឆ្នាំ១៩៩១ បានបើកផ្លូវមកកាន់ការបោះឆ្នោតឆ្នាំ១៩៩៣ ការបង្កើតរបបប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស និងព្រះរាជាណាចក្រទី២ ព្រមទាំងការស្តារ និងកសាងប្រទេសកម្ពុជាឡើងវិញ ក្នុងសម័យក្រោយសង្គ្រាម។

---

[3]«រាជាណាចក្រទី១» គឺរាប់ចាប់ពីសម័យនគរគោកធ្លក ពីសតវត្សរ៍ទី៣មុនគ.ស. មកដល់ឆ្នាំ១៩៧០។ មុនរដ្ឋធម្មនុញ្ញដំបូងរបស់កម្ពុជាឆ្នាំ១៩៤៧ និងក្នុងសម័យបារាំង គេប្រើពាក្យ «ក្រុងកម្ពុជាធិបតី» និងជាភាសាបារាំង«Royaume du Cambodge»សម្រាប់ហៅប្រទេសកម្ពុជា។

facebook.com/moeyscambodia www.moeys.gov.kh www.moeys.gov.kh YouTube youtube.com/moeyscambodia